

Sygn. akt III AUa 628/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Jolanta Wolska (spr.)

Sędziowie: SSA Lucyna Guderska

SSA Jacek Zajączkowski

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 marca 2018 r. w Ł.

sprawy R. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł.

o emeryturę

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 6 marca 2017 r. sygn. akt VIII U 927/16

oddala apelację.

Sygn. akt: III AUa 628/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 marca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 9 lutego 2016 r., odmówił R. K. prawa do emerytury. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że wnioskodawca nie udokumentował na dzień 1 stycznia 1999 r. wymaganego 15 - letniego okresu pracy w szczególnych warunkach - wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Do stażu pracy w warunkach szczególnych przyjęto następujące okresy zatrudnienia: od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 15 grudnia 1973 r., od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r., od dnia 10 lutego 1983 r. do dnia 30 września 1992 r. oraz od dnia 22 stycznia 1996 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. ZUS przyjął za udowodnione na dzień 1 stycznia 1999 r. okresy składkowe w wymiarze 26 lat, 6 miesięcy i 6 dni oraz nieskładkowe w wymiarze 2 miesięcy i 13 dni. Sumaryczny staż przyjęty przez ZUS wyniósł 26 lat, 8 miesięcy i 19 dni, z czego uwzględniony staż w szczególnych warunkach – 14 lat, 4 miesiące i 7 dni. Do stażu pracy w szczególnych warunkach dla celów nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej nie został uwzględniony okres służby wojskowej od dnia 25 kwietnia 1974 r. do dnia 14 maja 1976 r., ponieważ zakład pracy potwierdził wyłącznie okresy pracy w szczególnych warunkach od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r. oraz od dnia 10 lutego 1983 r. do dnia 30 września 1992 r.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył R. K., wnosząc o jej zmianę i przyznanie mu prawa do emerytury. Wnioskodawca podniósł, że podczas odbywania służby w wojsku był kierowcą samochodu ciężarowego, a po jej

zakończeniu wrócił do pracy u pracodawcy, u którego był zatrudniony przed powołaniem do wojska i pracował w szczególnych warunkach.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie. Podniósł, że okres służby wojskowej podlega uwzględnieniu do okresu pracy w warunkach szczególnych, tylko jeśli wnioskodawca był zatrudniony w tych warunkach zarówno przed, jak i po odbyciu służby wojskowej. Zakład pracy potwierdził natomiast okres pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych jedynie od dnia 3 czerwca 1976 r., tj. okres po odbyciu służby wojskowej.

Pismem procesowym z dnia 6 lipca 2016 r. organ rentowy wskazał, że w wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego, do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach nie zostały zaliczone okresy pracy od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 15 grudnia 1973 r. w Kółku Rolniczym w W. oraz od dnia 3 czerwca do dnia 8 września 1976 r. w Zakładzie (...) na stanowisku kierowcy ciągnika, ponieważ na podstawie przedłożonych dokumentów oraz uzyskanych odpowiedzi z zakładów pracy, nie można jednoznacznie wywnioskować, czy stale i w pełnym wymiarze czasu wnioskodawca wykonywał wyłącznie prace transportowe na stanowisku „kierowcy ciągnika”, czy też oprócz prac transportowych, wykonywał inne prace niezwiązane z transportem, które nie mogą zostać uznane za prace w szczególnych warunkach. Zdaniem ZUS, za pracę w szczególnych warunkach nie można uznać pracy kierowców ciągników i kombajnów przy jakichkolwiek zadaniach, a nie tylko transportowych. Pracą w transporcie nie jest praca kierowcy, który niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika tylko prace polowe niewymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (wykaz A, dział VIII, poz. 3).

Decyzją z dnia 16 czerwca 2016 r. ZUS uchylił decyzję z dnia 10 marca 2016 r. i do stażu w szczególnych warunkach uwzględnił tylko 12 lat, 4 miesiące i 16 dni, w związku z wyłączeniem okresów pracy od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 15 grudnia 1973 r. w Kółku Rolniczym w W. oraz od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r. w Zakładzie (...), a także okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej.

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie. Wnioskodawca sprecyzował, że chce uwzględnienia okresów pracy w warunkach szczególnych w Kółku Rolniczym w W., w Zakładzie (...) w okresie od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r. oraz okresu odbywania służby wojskowej. Ubezpieczony poparł odwołanie, a pełnomocnik ZUS wniósł o jego oddalenie.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 6 marca 2017 r., Sąd Okręgowy w Łodzi zmienił zaskarżoną decyzję ZUS i przyznał R. K. prawo do emerytury od dnia 1 lutego 2016 r.

Rozstrzygnięcie powyższe poprzedziły następujące ustalenia faktyczne i prawne:

Wnioskodawca R. K. urodził się w dniu (...) Nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego.

Wniosek o emeryturę R. K. złożył w dniu 9 lutego 2016 r.

Ubezpieczony uzyskał uprawnienia do kierowania pojazdami mechanicznymi kat. B T w dniu 27 grudnia 1971 r. Uprawnienia te posiadał do dnia 22 listopada 1999 r.

Odwołujący w okresie od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 18 grudnia 1973 r. pracował w Kółku Rolniczym w W.. Zakład pracy wystawił wnioskodawcy świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach, w którym wskazano, że w okresie od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 18 grudnia 1973 r. wykonywał on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace kierowców ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych (wykaz A, dział VIII, poz. 3 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze), na stanowisku kierowcy ciągnika. Ubezpieczony podczas pracy w Kółku Rolniczym w W. pracował wyłącznie jako kierowca ciągnika. Zajmował się transportem – woził paszę do mleczarni

i Gminnych Spółdzielni, m. in. GS W.. Jeździł np. do GS w Ł.. Była to odległość około 12 kilometrów. Skarżący jeździł dużymi ciągnikami po drogach publicznych. W Spółdzielni było zatrudnionych około 4 kierowców. Odwołujący nie pracował przy pracach polowych – takie prace wykonywali pozostali kierowcy. Wnioskodawca otrzymywał wynagrodzenie obliczane według stawki godzinowej. Wykonywał pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, najczęściej od godziny 7.00 do godziny 16.00 lub 17.00. W okresie jesiennym praca trwała nocą, nawet do samego rana. Dyspozytor decydował, którym ciągnikiem pojedzie kierowca. Ciągniki były nowe, nie psuły się. R. K. jeździł najczęściej tym samym ciągnikiem.

Odwołujący w okresie od dnia 19 grudnia 1973 r. do dnia 31 grudnia 1992 r. oraz od dnia 1 stycznia 1993 r. do dnia 30 czerwca 1993 r. był zatrudniony w Zakładzie (...) (obecnie Zakład (...) sp. z o.o. w Ł.). Zakład pracy wystawił wnioskodawcy świadectwo pracy w szczególnych warunkach, w którym zapisano, że od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace kierowców ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych na stanowisku kierowcy ciągnika URSUS (dział VIII, poz. 3, pkt 1 wykazu A do zarządzenia Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 19 maja 1983 r.), a od dnia 10 lutego 1983 r. do dnia 30 września 1992 r. na stanowisku spawacza (dział XIV, poz. 12, pkt 8 wykazu A do zarządzenia Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 19 maja 1983 r.).

Ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową w okresie od dnia 25 kwietnia 1974 r. do dnia 14 maja 1976 r. W Zakładzie (...) podjął ponownie pracę w dniu 3 czerwca 1976 r.

W Zakładzie (...) wnioskodawca był początkowo zatrudniony na stanowisku kierowcy pojazdu marki Ż.. Następnie został powołany do pełnienia służby wojskowej. Po powrocie z wojska od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r. był zatrudniony na stanowisku kierowcy ciągnika. Następnie w okresie od dnia 9 września 1976 r. do dnia 9 lutego 1982 r. wykonywał pracę na stanowisku monter, a od dnia 10 lutego 1982 r. do dnia 30 września 1992 r. na stanowisku spawacza. Od dnia 1 października 1992 r. do dnia 31 grudnia 1992 r. był oddelegowany do pracy w D. Głównego Mechanika, zaś od dnia 1 stycznia 1993 r. do dnia 30 czerwca 1993 r. pracował na stanowisku hydraulika. Zakład (...) mieścił się w T. – 2,5 km od Ł. i wnioskodawca ciągnikiem przewoził materiały na stację kolejową – w okresie zatrudnienia na stanowisku kierowcy ciągnika. W zakładzie były dwa ciągniki, oprócz nich samochody ciężarowe. Zakład wynajmował też samochody z (...) oraz ze Spółdzielni (...) w razie potrzeby. Zakład wykonywał szafy elektryczne. Kierowcy zaczynali pracę o godzinie 7.00, a kończyli o godzinie 16.00 lub nawet później – o 18:00.

Odwołujący w okresie od dnia 22 stycznia 1996 r. do dnia 31 maja 2000 r. pracował w Państwowym Ośrodku (...) w Ł., gdzie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w szczególnych warunkach przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym – wymienione w wykazie A, dział VIII pkt 2, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm.), na stanowisku spawacza, wymienionym w wykazie B, dział XIV, poz. 12 pkt 1, stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. (Dz.U. Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 1988 r., nr 2, poz. 4).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie powołanych dowodów w postaci dokumentów znajdujących się w aktach niniejszej sprawy oraz w aktach ZUS, w szczególności na podstawie dokumentacji osobowej obejmującej sporny okres zatrudnienia ubezpieczonego, a także na podstawie zeznań wnioskodawcy oraz zeznań świadków: W. K. i J. P., którzy pracowali razem z wnioskodawcą i z tego tytułu mają wiedzę na temat charakteru pracy wykonywanej przez odwołującego w czasie zatrudnienia w obu zakładach pracy.

W toku postępowania nie udało się uzyskać dokumentacji osobowej wnioskodawcy z okresu zatrudnienia w Kółku Rolniczym w W.. Spółdzielnia Usługowo -Handlowa (...) w likwidacji poinformowała Sąd, że nie posiada dokumentacji z tego okresu i nie ma wiedzy, gdzie taka dokumentacja może się znajdować. W

aktach organu rentowego znajduje się jednak oryginał świadectwa pracy wnioskodawcy wystawiony za okres od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 18 grudnia 1973 r., z którego wynika, że skarżący pracował w tym czasie na stanowisku kierowcy ciągnika. Okoliczność ta została ponadto potwierdzona zgodnymi zeznaniami wnioskodawcy oraz świadka W. K., co pozwoliło na poczynienie niewątpliwych ustaleń, co do przebiegu zatrudnienia R. K. również w tym okresie.

Wszystkie złożone w niniejszej sprawie zeznania Sąd pierwszej instancji ocenił jako wiarygodne, spójne i znajdujące potwierdzenie w zachowanej dokumentacji osobowej. Wartość dowodowa zeznań nie była kwestionowana przez organ rentowy. Stanowiły one tym samym wiarygodne źródło dowodowe.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy ocenił, że odwołanie ubezpieczonego zasługiwało na uwzględnienie, co w konsekwencji musiało prowadzić do zmiany zaskarżonej decyzji. Czyniąc rozważania prawne, Sąd ten przywołał treść art. 184 i art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, dochodząc do konstatacji, iż R. K. spełnił wszystkie przesłanki przyznania mu prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Jak wywiódł Sąd pierwszej instancji, w rozpoznawanej sprawie wnioskodawca spełnił ustawowe przesłanki co do wieku, nie jest on członkiem otwartego funduszu emerytalnego oraz ma wymagany na dzień 1 stycznia 1999 r. okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący 25 lat. Zdaniem Sądu Okręgowego, organ rentowy niesłusznie zakwestionował wymagany okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach, uwzględniając jedynie 12 lat, 4 miesiące i 16 dni, przypadające w okresach: od dnia 10 lutego 1983 r. do dnia 30 września 1992 r. oraz od dnia 22 stycznia 1996 r. do dnia 31 grudnia 1998 r.

Mając na uwadze nieobowiązywanie w postępowaniu sądowym ograniczeń dowodowych przewidzianych dla postępowania przed organem rentowym, Sąd Okręgowy na okoliczność pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w szczególnych warunkach dopuścił dowód z zeznań świadków, zeznań wnioskodawcy oraz przeprowadził dowód z zachowanej dokumentacji pracowniczej.

Zeznania świadków oraz samego wnioskodawcy potwierdziły, że R. K. pracował od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 18 grudnia 1973 r. w Kółku Rolniczym w W. oraz od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r. w Zakładzie (...), w których to spornych okresach pracował nieprzerwanie na stanowisku kierowcy ciągnika i pracę tę wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, pracując średnio ponad 8 godzin dziennie. Nie uczestniczył w pracach polowych, zajmował się tylko transportem. Nie zdarzały mu się również przestoje spowodowane awarią, czy brakiem pojazdu. Bezsprzeczne jest również, że odwołujący w chwili zatrudnienia posiadał niezbędne uprawnienia do kierowania ciągnikiem. Ubezpieczony przyznał, że na początku zatrudnienia w Zakładzie (...) jeździł mniejszym samochodem marki Ż.. Dopiero po powrocie do pracy z wojska – w dniu 3 czerwca 1976 r. podjął pracę w tym zakładzie jako kierowca ciągnika i był na tym stanowisku zatrudniony przez 3 miesiące – do dnia 8 września 1976 r. (dalszy okres zatrudnienia w tym zakładzie od dnia 10 lutego 1983 r. do dnia 30 września 1992 r. organ rentowy zaliczył już wnioskodawcy do okresu pracy w warunkach szczególnych).

Skoro zeznania świadków, uznane przez Sąd Okręgowy jako wiarygodne, potwierdziły, że R. K. nie był oddelegowany do innych prac, oraz że przez cały okres zatrudnienia w Kółku Rolniczym w W. oraz od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r. w Zakładzie (...), pracował tylko jako kierowca ciągnika w transporcie, oznacza to, że w tych spornych okresach wykonywał prace wymienione w wykazie A dział VIII poz. 3 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, tj. „prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych”. Ponieważ wnioskodawca, pracując w Kółku Rolniczym w W., zajmował się przewożeniem paszy, Sąd pierwszej instancji pomocniczo w tym zakresie odwołał się do wykazu A zawartego w załączniku do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r., gdzie w dziale VIII, pod pozycją 3 pkt 1 wskazano: prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych – kierowcy ciągnika

kołowego jako stanowisko, na którym wykonywane są prace w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego.

Wnosząc dalej, w odniesieniu do zatrudnienia ubezpieczonego w Zakładzie (...), Sąd Okręgowy podniósł, iż zastosowanie znajduje zarządzenie nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego, gdzie w dziale VIII, poz. 3 pkt 1 wskazano prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych – kierowcy ciągnika (traktorzysty) jako stanowisko, na którym wykonywane są prace w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, w rozpoznawanej sprawie wnioskodawca wykazał, że pracując w obu spornych okresach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę kierowcy ciągnika, czyli pracę w szczególnych warunkach, przyczyniających się do szybszego obniżenia wydolności jego organizmu.

W ocenie Sądu istnieją również podstawy do zaliczenia, jako okresu pracy w szczególnych warunkach, okresu odbywania przez R. K. zasadniczej służby wojskowej. Wnioskodawca w okresie zatrudnienia w Zakładzie (...) został powołany do odbycia służby wojskowej, którą pełnił od dnia 25 kwietnia 1974 r. do dnia 14 maja 1976 r., po czym wrócił do pracy w tym Zakładzie w dniu 3 czerwca 1976 r. i od tego dnia do dnia 8 września 1976 r. wykonywał zatrudnienie w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy w Łodzi podzielił w tym zakresie stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone w wyroku z dnia 25 lutego 2010 r. (II UK 219/09, publ. Legalis nr 325833), że zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych podlega okres służby wojskowej, także wówczas, gdy nie był on poprzedzony zatrudnieniem w warunkach szczególnych, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Zgodnie z art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, do okresu zatrudnienia wlicza się bowiem, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, okres odbywania służby wojskowej, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Wnioskodawca po odbyciu służby stanął się do pracy w dniu 3 czerwca 1976 r., spełnił zatem ten warunek, co oznacza, że okres służby wojskowej powinien zostać wliczony do okresu pracy w warunkach szczególnych (vide: uchwała SN z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13, publ. OSNP 2014 nr 3, poz. 42).

Podobny pogląd wyrażają także inne, nowsze orzeczenia Sądu Najwyższego, tj. wyrok SN z dnia 5 sierpnia 2014 r., I UK 442/13 oraz z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 319/15, a zatem zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych podlega okres służby wojskowej, także wówczas, gdy nie był on poprzedzony zatrudnieniem w warunkach szczególnych, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby.

Wskazując na powyższe, Sąd Okręgowy powołał się dodatkowo na treść art. 124 ust. 1 nieobowiązującej już ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym, zgodnie z którym zakład pracy, który zatrudniał pracownika w chwili powołania do czynnej służby wojskowej, obowiązany był go zatrudnić na poprzednio zajmowanym stanowisku lub stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz nie niższe opłacanym, jeżeli pracownik najpóźniej w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej zgłosił swój powrót do pracy. Dopiero niezachowanie tego terminu powodowało rozwiązanie stosunku pracy z mocy prawa, chyba że nastąpiło z przyczyn od pracownika niezależnych (ust. 2). Zgodnie zaś z wyraźnym brzmieniem art. 125 tej ustawy, pracownikowi, który zgłosił się do pracy w terminie określonym w art. 124 ust. 1, zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie, bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień.

W oparciu o powyższe, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że okres czynnej (zasadniczej) służby wojskowej pracownika, który po zakończeniu tej służby zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia, traktuje się tak samo, jak wykonywanie pracy. Skoro zaś okres ten podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych

od ilości lat pracy w szczególnych warunkach, to uwzględnia się go także do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym.

Wnioskodawca odbywał służbę wojskową w okresie obowiązywania ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Zgodnie z art. 108 ust. 1 powołanej ustawy, okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby albo w tej samej gałęzi pracy.

Przepis art. 106 ust. 1 tej ustawy wskazywał na obowiązek pracodawcy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej służby wojskowej, do zatrudnienia go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszeregowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia.

Również zgodnie z uchwałą 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., w sprawie II UZP 6/13, czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, zalicza się na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w zw. z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Podkreślił Sąd Okręgowy, iż w jego opinii, nie ma znaczenia okoliczność, że Sąd Najwyższy w powołanej uchwale odnosił się do stanu prawnego obowiązującego do dnia 31 grudnia 1974 r., tj. do dnia wejścia w życie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ regulacje mające znaczenie dla oceny zasadności zaliczania okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie związanych z nim uprawnień, uległy zmianie dopiero od chwili wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia, tj. od dnia 1 stycznia 1980 r.

Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w ww. uchwale, nie można mieć wątpliwości, że zarówno ustawa z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym, jak i ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, regulowały zasadniczą służbę wojskową, a jej przepisy gwarancyjne (odpowiednio art. 125 tej pierwszej oraz art. 108 ust. 1 tej drugiej) miały znaczenie dla uprawnień pracowniczych, zaliczając okres służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień (art. 125 ustawy z 1959 r.) oraz w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby pracownik podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby (art. 108 ustawy z 1967 r.), niemniej jednak nie może budzić wątpliwości, że znajdą one zastosowanie także w zakresie kwalifikowania takiej służby do okresów ubezpieczenia społecznego.

Mając powyższe na uwadze, do okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych organ rentowy - ponad okresy uwzględnione zaskarżoną decyzją - powinien uwzględnić również okresy zatrudnienia: od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 18 grudnia 1973 r. w Kółku Rolniczym w W., od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r. w Zakładzie (...) oraz okres odbywania zasadniczej służby wojskowej od dnia 25 kwietnia 1974 r. do dnia 14 maja 1976 r. Wskazany okres zatrudnienia w warunkach szczególnych na dzień 1 stycznia 1999 r. bez wątpienia łącznie przekracza zatem wymaganą sumę 15 lat.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca posiada staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze przekraczającym 15 lat oraz spełnia pozostałe przesłanki do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy w Łodzi, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do wcześniejszej emerytury.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi wywiódł organ rentowy, zaskarżając go w całości. Niniejszemu rozstrzygnięciu zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 32 w zw. z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j.: Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.), poprzez niewłaściwe jego zastosowanie i ustalenie, że ubezpieczony spełnia warunki do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych z uwagi na posiadanie 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, podczas gdy nie wykazał on wymaganego zatrudnienia w tychże warunkach.

Motywuując zarzuty apelacji, skarżący podał, że nie kwestionuje ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, dotyczących pracy w warunkach szczególnych ubezpieczonego w odniesieniu do okresu jego zatrudnienia w kółku rolniczym od dnia 1 kwietnia 1972 r. do dnia 15 grudnia 1973 r. oraz w zakładzie metalowo-elektrycznym od dnia 3 czerwca 1976 r. do dnia 8 września 1976 r., po których doliczeniu rozmiar stażu szczególnego wyniósł łącznie 14 lat, 4 miesiące i 7 dni.

W ocenie ZUS, niezasadnie jednak Sąd Okręgowy uwzględnił w stażu szczególnym okres odbywania służby wojskowej od dnia 25 kwietnia 1974 r. do dnia 14 maja 1976 r. Stanowisko organu rentowego w tym przedmiocie nie uległo zmianie co do tego, że okres zasadniczej służby wojskowej podlega uwzględnieniu przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach, o ile wnioskodawca, po zakończeniu jej odbywania, został zatrudniony w tych samych warunkach przez pracodawcę, u którego był zatrudniony w chwili powołania do służby wojskowej. Organ rentowy powołał nadto, że kwestię uwzględniania do pracy w warunkach szczególnych, przy nabywaniu uprawnień emerytalnych na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy, okresów zasadniczej służby wojskowej odbywanej w trakcie wykonywania pracy u tego samego pracodawcy, w tych samych warunkach, rozstrzygnął Sąd Najwyższy uchwałą z dnia 16 października 2013 r., w sprawie sygn. akt: II UZP 6/13. Zgodnie z powołaną wyżej uchwałą – czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, zalicza się – na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu wymaganego do nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisu art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej. Zdaniem ZUS, oznacza to, że okresy służby wojskowej, przypadające od dnia 29 listopada 1967 r. do dnia 31 sierpnia 1979 r., podlegają uwzględnieniu przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach, o ile wnioskodawca po zakończeniu okresu służby wojskowej został zatrudniony w tych samych warunkach przez pracodawcę, u którego był zatrudniony w chwili powołania do służby. Uzasadnienie do wskazanej uchwały wskazuje na poprawność takiego rozumowania i wywieść z niego można, że skoro Sąd Najwyższy, podejmując uchwałę w rozszerzonym składzie, potwierdził słuszność zasady, że pracownikowi, który we wskazanym terminie po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, okres służby podlegał wliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie, to pracownik zatrudniony w szczególnych warunkach, który po zakończeniu czynnej służby wojskowej powraca do tego zatrudnienia w przepisany terminie, zachowuje status pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach w rozumieniu § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w okresie pełnienia tej służby.

Podsumowując powyższe, organ rentowy podał, że w sprawie niniejszej nie można uznać okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej, który poprzedzał okres pracy w warunkach szczególnych (uznany przez Sąd) tym bardziej, że wnioskodawca do czasu powołania do tej służby, czyli do dnia 24 kwietnia 1974 r., pracował jako kierowca Ż., tj. samochodu o tonażu niższym niż 3,5 tony, a zatem nie w warunkach szczególnych.

Sąd pierwszej instancji rozpoznając niniejszą sprawę, nie zastosował się do postanowień przytoczonej uchwały SN i przy zliczaniu wymaganego 15 - letniego stażu w warunkach o znacznej szkodliwości dla zdrowia, dotyczącego zatrudnienia w zakładzie metalowo-elektrycznym, uwzględnił okres spornej służby wojskowej, to zaś oznacza, że

nietrafnie przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury wcześniejszej, gdyż ten nie legitymuje się wymaganym 15 - letnim stażem zatrudnienia w warunkach szczególnych, a zatem emerytura w trybie art. 184 mu nie przysługuje.

Wskazując na powyższe zarzuty, apelujący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania od decyzji z dnia 10 marca 2016 r., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie.

W sprawie bezspornym jest, że ubezpieczony dochodzi prawa do emerytury z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz, że spełnił on przesłanki stażu ogólnego, wieku oraz na datę decyzji nie pozostawał w zatrudnieniu i nie był członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego. Sporne pozostawało spełnienie przesłanki stażu szczególnego, wynoszącej stosownie do treści art. 184 ust. 1 przywołanej ustawy w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze – co najmniej 15 lat. W kontekście zarzutu apelacyjnego podniesionego przez organ rentowy, po wydaniu rozstrzygnięcia przez Sąd pierwszej instancji zmieniającego decyzję ZUS, nadal sporną pozostała kwestia prawnej możliwości uwzględnienia w stażu pracy w szczególnych warunkach okresu odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej. Wprawdzie istotnie, bezpośrednio przed powołaniem do tej służby, wnioskodawca nie pracował w warunkach szczególnych, gdyż pracę kierowcy ciągnika podjął w dniu 3 czerwca 1976 r., tj. już po odbyciu służby wojskowej, jednakże okoliczność ta – zdaniem Sądu Apelacyjnego – nie stoi na przeszkodzie możliwości zaliczenia okresu tej służby do stażu szczególnego.

W judykaturze podjęto problematykę kwalifikacji służby wojskowej do celów emerytalnych, akcentując konieczność rozważania tej kwestii z uwzględnieniem przepisów obowiązujących w okresie pełnienia przez ubezpieczonego służby wojskowej, a nie regulacji obowiązującej aktualnie. W uchwale Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., III UZP 6/13 (OSNP 2014 Nr 3, poz. 42), na którą w istocie powołuje się apelujący, wywodząc sugestię, iż Sąd Okręgowy orzekając w sprawie niniejszej, nie podporządkował się jej treści, stwierdzono, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r., zalicza się – na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że ustawa z 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony, gwarantowała pracownikowi, po spełnieniu warunków w niej wskazanych (określonych w art. 106 ust. 1), wliczenie okresu służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby oraz rozporządzenie wykonawcze z 1968 r., według którego pracownikowi, który podjął zatrudnienie (stosownie do zasad określonych w § 1 lub 2), zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Na gruncie rozpatrywanego stanu faktycznego, poza sporem jest, że wnioskodawca bezpośrednio przed powołaniem do wojska był zatrudniony w Zakładzie (...), a po odbyciu służby wojskowej, co nastąpiło w dniu 14 maja 1976 r., stawiał się do pracy w ww. Zakładzie w dniu 3 czerwca 1976 r. i kontynuował tam zatrudnienie, a zatem spełnił powyższy warunek. Tym samym, już tylko z tego powodu, okres służby wojskowej winien zostać zaliczony odwołującemu do stażu szczególnego.

W wyroku z dnia 25 lutego 2010 r. (II UK 219/09) Sąd Najwyższy przyjął, że zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych podlega okres służby wojskowej, także wówczas, gdy nie był on poprzedzony zatrudnieniem w warunkach szczególnych, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Zgodnie bowiem z art. 108 ust. 1 ustawy z

dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz.U. z 2015 r., poz. 827 ze zm. – w brzmieniu pierwotnym), do okresu zatrudnienia wlicza się w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, okres odbywania służby wojskowej, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Podobny pogląd został wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2014 r. (I UK 442/13) – a zatem już po podjęciu powołanej wyżej uchwały powiększonego składu – w którym uznano, że czas zasadniczej służby wojskowej zalicza się do okresu pracy wymaganego do nabycia emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) także wtedy, gdy, żołnierz przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej, nie był zatrudniony, ale po zwolnieniu z tej służby w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie i pracował w szczególnych warunkach pracy. Powyższe stanowisko Sąd Najwyższy podtrzymuje w wyroku z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 319/15.

Zasadą zatem, według utrwalonego orzecznictwa, jest wliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia (art. 301 k.p.), okres ten bowiem (służby) jest okresem zaliczanym do stażu pracowniczego i od chwili tego zaliczenia stanowi z nim jedność oraz dzieli w przyszłości jego los. Problem wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia powinien być rozstrzygnięty na podstawie przepisów obowiązujących w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej. Okres służby wojskowej jest bowiem okresem zaliczanym do stażu w tym momencie. Aktualnie obowiązujące (odmienne) przepisy nie mają znaczenia, bowiem zaliczenie okresu służby wojskowej nastąpiło *ex lege* w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej (vide: wyrok SN z dnia 22 czerwca 2016 r., III PK 119/15).

Skoro więc dostępne judykaty Sądu Najwyższego pozwalają na zaliczenie do stażu szczególnego okresu odbywania służby wojskowej nawet wówczas, gdy przed wojskiem ubezpieczony w ogóle nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach, to tym bardziej, takie zaliczenie jawi się jako zasadne w sytuacji, jeżeli – jak w niniejszej sprawie – wnioskodawca pracował w szczególnych warunkach przed służbą, choć nie w okresie bezpośrednio poprzedzającym powołanie do wojska, zaś po zakończeniu tejże służby, z zachowaniem ustawowego terminu, kontynuował zatrudnienie u pracodawcy, u którego pracę „przerwało” odbywanie służby wojskowej i od tego momentu pracował już w szczególnych warunkach (tj. po powrocie z wojska).

W tym stanie rzeczy stanowisko apelacyjne organu rentowego, wedle którego okres służby wojskowej podlega uwzględnieniu przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach, o ile wnioskodawca zarówno przed, jak i po odbyciu służby wojskowej był zatrudniony w tych samych (szczególnych) warunkach przez pracodawcę, u którego pracował w chwili powołania do służby, ocenić trzeba jako całkowicie chybione i nieznajdujące oparcia zarówno w przepisach prawa, jak i orzecznictwie Sądu Najwyższego.

W konsekwencji, słusznie Sąd pierwszej instancji przyjął, że okres służby wojskowej R. K. od dnia 25 kwietnia 1974 r. do dnia 14 maja 1976 r. podlega wliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych. Okres ten stanowi ponad 2 lata, co łącznie z uwzględnionym przez ZUS okresem 14 lat, 4 miesięcy i 7 dni, daje ubezpieczonemu wymagany, co najmniej 15 - letni okres pracy w warunkach szczególnych.

Mając na uwadze powyższe, stwierdzić należało, że R. K. spełnił wszystkie warunki do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, co z mocy art. 385 k.p.c. skutkowało oddaleniem przez Sąd odwoławczy apelacji organu rentowego, jako bezzasadnej.